

ESTHER HANSON

SÜNNIAASTA 1919

Raamatust „Eesti rahva elulood“, I osa.
Tallinn, Tänapäev, 2003

Olen pärit Tartust. Sündisin 31. juulil 1919. Tol ajal kirjutati meie nime Kljas. Mina kandsin seda nime kuni abiellumiseni. Hiljem nime kirjaviis muutus mitu korda vastavalt ametnike kuulumisele ja suvale. Tegelikult on meie perekonna õige nimi Glass.

Minu isa tegeles metsamaterjalide äriaga. Meil oli kena elamine Era tänavas. Isa armastas roose kasvatada. Tal oli imeilus aed.

Mul oli kaks aastat minust vanem vend David Klas. Ta oli väga ilus poiss. Davidit kahjuks ei ole enam. Ta suri 12 aastat tagasi raskesse haigusesse.

Meie lapsepõlv oli õnnelik. Meie ema oli kodune. Ta oli andekas inimene ja tahtis väga ülikooli astuda. Isa oli selle vastu. Ema õppis iseseisvalt prantsuse keelt, luges palju ja haris ennast ise. Ta tahtis ka oma lastele anda head haridust. Juba väikeste lastena rääkisime me lapsehoidjaga prantsuse keeles. Kuueaastasena hakkasin ma klaveritunde võtma. Mind viidi tol ajal Tartus väga tuntud klaveriõpetaja härra Jakobsoni juurde. Mu vend pidi ka klaverit õppima. Aga tema ei võtnud seda kuigi tõsiselt. Selle eest mina olin väga tõsiselt asja juures.

Mu vanemad otsustasid ühe suve veeta Saksamaal. Me sõitsime Berliini läheduses asuvasse Schlachtenseesse. Seal oli ilus ümbrus, kenad inimesed. Mu emale nii meeldis Saksamaal, et ta otsustas sinna pikemaks ajaks jääda. Isa korraldas nii, et me saime asuda Berliini. Meie asjad jäid Tartusse. Berliinis oli meil kesklinnas möbleeritud korter. Ma muide leidsin selle maja üles 1989. aastal, kui mul õnnestus Lääne-Berliini külastada.

Hakkasin Berliinis koolis käima. Esialgu me astusime vennaga mõlemad nn. rahvakooli, kus olid väga imelikud kombes. Mõned õpetajad löid lapsi. Mulle tundus see hirmus. Mul on siiani silmade ees väike tüdruk, kellele õpetaja andis kõrvakiilu tema meelest inetute pistetega tehtud käsitöö eest. Tüdruk kukkus tugevast hoohest maha. Mul oli alguses koolis raske ka sellepärast, et minu baltisaksa keel — me rääkisime kodus saksa keelt — oli hoopis midagi muud kui berliinlaste riigikeel.

Alates viiendast klassist mind viidi üle teise kooli — lütseumi. Selleks ajaks olin ma juba kodunenud ja harjunud saksa kooliga. Uues koolis olid meil väga toredad õpetajad, keegi lapsi ei löönud. Eriti on mul meelde jäänud inglise keele õpetaja. Tänu temale sain ma inglise keeles hea põhja, mis on mind tänaseni aidanud.

Berliini aeg oli huvitav selle poolest, et saime seal palju teatrites ja kontsertidel käia. Mul oli väga kahju, kui isa ühel päeval teatas, et me peame Berliinist lahkuma ja Eestisse tagasi sõitma. Aga ärasõit oli paratamatu, sest Saksamaal tõstsid pead natsid. Juutidele oli ohtlik sinna jääda. Pidevalt toimusid natside ja kommunistide kokkupõrked, tänavatel peeti kaklusi ja lärmati. Oli 1931. aasta.

Ema ei soovinud tagasi Tartusse pöörduda. Me tulime Tallinnasse. Meie esimene korter Tallinnas asus Tatari tänavas. Ma pidin minema saksa kooli, sest eesti keelt ma siis ei osanud. Ka juudi gümnaasiumi ma ei saanud astuda. Olin küll Berliinis koolis meid õpetamas käinud rabi käest saanud usuõpetuse tunde ja natukene heebrea keelt, aga see polnud küllaldane juudi kooli astumiseks.

Ema käis mind pakkumas algul saksa kooli, kus õppisid balti aadlike perekondadesse kuuluvad lapsed. Sinna mind ei soovitud, sest olin juuditar. Siis läksime Kent-manni tänavas vanas puumajas asunud kooli, kus oli saksa tütarlaste gümnaasium. Direktor ütles, et tore, et sa tuled ja meie lastele Berliini saksa keelt õpetad. Tegelikult hakkasin mina uuesti seal baltlaste saksa keelt rääkima.

Jätkasin ka klaveriõpinguid. Algul käisin eratundides, siis astusin konservatooriumisse. Mind valmistas selleks ette helilooja Artur Lemba vend Theodor Lemba. Kahjuks ma selle õpetajaga üldse ei sobinud. Ma tundsin, et ma ei meeldinud talle. Konservatooriumis sattusin ma väga hea õpetaja professor Antropov-Hoerschlmanni juurde. Ta valis mind välja. Suure sümpaatiaga mäletan ka toleaeget konservatooriumi direktorit Juhan Aavikut. Sain tema käest alati häid hindeid.

Käisin paralleelselt gümnaasiumis ja konservatooriumis. Isa ütles minu kohta, et ma olen igal pool ühekorraga. Mind kutsuti Firaks. Isegi praegu kutsutakse mind balletikoolis Firakeseks. See on lühend Estheri nime venekeelsest vormist Esfir. Olin küllalt hoolas õpilane ja jõudsin mõlemas koolis hästi edasi.

Niipea, kui me Eestisse tagasi tulime, hakkasin ma eesti keelt õppima. Mul oli väga hea eesti keele õpetaja — prl. Vitram. Hiljuti lugesin ajalehest, et minu eesti keele õpetaja vend hr. Vitram oli tuntud teadlane. Nii et tegemist oli väga intelligentse perekonnaga. Suvepuhkuse ajal õpetas mulle ja vennale eesti keelt selleks palgatud koduõpetaja. Ükskõik kus me suvitasime, õpetaja käis meiega kaasas.

Saksa koolja saksa vaim olid mulle ebaseeldivaks muutunud. Tundsin, et saksa koolis valitsevad meeleolud hakkavad mulle vastu. Muidugi mõjutas mind see, mida oli teada tol ajal Saksamaal toimuvast: Hitleri võimuletulekust, juudivastasest kampaaniast jne. Olin abiturient. Meie õpetaja oli prl. Rosenfeld, kes oli äsja käinud Saksamaal ja sellest vaimustunult rääkinud. Talle tundus võimatu, et keegi võib saksa asjadesse jahedalt suhtuda. Meie kooli direktor oli kurikuulsa hitlerliku ideoloogi Rosenbergi sugulane. Aga tema oli võrdlemisi tagasihoidlik. Ta oli väga usklik inimene. Meile andis direktor ajalugu. Ühes oma tunnis ütles ta äkki, et see on suur viga, et Hitler hävitab juute. Hiljem ta sõitis, nagu kõik teisedki sakslased, Eestist ära. Aga mulle jäi ta meelde ausa inimesena.

Lõpukirjandi kirjutamise ajal, kui ma äkki lihtsalt ei suutnud mõtteid paberile panna, anti mulle võimalus kasutada õpetaja abi tingimusel, et lepin

tunnistusel saksa keele "kolmega". Nii läkski. Sain saksa keeles "kolme". Mul oli ükskõik. Ütlesin koolis, et ma sõidan Iisraeli ja mind ei huvita enam, mis mu saksa kooliõdede ja nende õpetajatega edasi juhtub.

Aga ma ei sõitnud kusagile. Mu isa ei lubanud seda.

Umbes sellel ajal tabas mind õnnetu armastus. Olin kohutavalt õnnetu. Mu vanemad otsustasid mu meelt lahutada ja võimaldasid mul sõita Pariisi. Ema vend elas Pariisis. Mind saadeti lohutuseks tema juurde.

Elasin Pariisis neli kuud. Kui poleks alanud sõda, oleksin vist jäänudki Prantsusmaale. Mulle nii väga meeldis seal. Pariisi pärast jäi mul Tallinnas konservatoorium lõpetamata. Tol hetkel see ei tundunud tähtis. Kui algas sõda, sattusin raskesse olukorda. Kuna ma ei olnud Prantsusmaa kodanik, ähvardas mind laagrisse saatmine. Hitleri väed lähenesid Pariisile. Pidin kiiresti otsustama, mis minust saab. Sugulased soovitasid mul koju sõita. Piir Saksamaa ja Prantsusmaa vahel oli juba kinni. Eesti esindus Pariisis andis mulle sõiduraha. Mõne kuu pärast õnnestus mu isal see raha tagasi Pariisi saata.

Mul läks korda kuidagi sõita Belgiasse. Seal tahtsin Rootsi kaudu pääseda Eestisse. Belgias elas mu onutütar kahe väikese lapsega. Hiljem nende elutee lõppes koonduslaagris. Natside laagrites hukkus meie perekonnast kümme inimest. Rootsi konsul ei tahtnud mind Belgiast Stockholmi lubada. Ta arvas, et ma kavatsen Rootsi jääda. Mu tädi laskus Rootsi konsuli ees põlvili... Nii raske ja alandav oli tol ajal juudi soost inimeste saatus.

Rootsis õnnestus mul siiski pääseda viimasele laevale, mis veel Eestisse läks. See oli väike laev "Kalevipoeg". Laev oli puupüsti inimesi täis. Merel möllas torm. Ma olin vist ainus reisija, kes merehaigeks ei jäänud. Sõin šokolaadi ja vahtisin laineid.

Tallinnas ootasid mind sadamas vanemad. Ema arvas, et laevast astub maha õbluke pariisitar. Aga tuli üks hästi päevitunud ja kosunud neiu. Mul oli seljas plisseeritud seelik, mida ema oli alati keelanud kanda, sest see teeb paksuks. Ema, isa ja vend seisid sadamakail ja ei tundnud mind ära. Isa töömees metsamaterjali firmast, kes ka oli sadamas mul vastas, ütles, et näete, seal on ju meie preili. Ema ütles, et ei või olla. See küll ei ole meie Esther.

Niipea kui ma oma perekonnaga kohtusin, hoiatasin ma isa ja teisi, et me peame kiiresti ära sõitma, et me ei või sõjale jalgu jääda. Isa vastas selle peale, et tuled Pariisist ja kohe arvad, et oled kõige targem. Keegi ei võtnud mind kuulda. Mul oli tunne, et Eesti nagu magas. Kõik ootasid ja lootsid midagi, mis juhtub ja elu jälle endiselt ohutuks ja ilusaks muudab.

Läksin konservatooriumisse. Minu armas õpetaja Antropov-Hoerschelmann oli kahjuks ära sõitnud. Klaveritunde võtsin Anna Klasi juures. Tema oli mu viimane õpetaja. Ma pühendusin täielikult klaverile. Juba lendasid lennukid linna kohal. Aga mina aina harjutasin ja harjutasin. Vend vihastas mu peale — sõda käib, mis sa klimberdad!

1940. aastal suri ootamatult meie isa. Olid suured matused. Perekonna sõbrad kadestasid, et meie isa suri rahulikult oma kodus, oma perekonna keskel. See oli tema õnn, ütles nii mõnigi. Juudid ei tahtnud sõja eest Venemaale sõita, aga sakslasi ootama jääda ka ei tohtinud. Enamik nendest meie toleaegetest sõpradest hukkus. Mõni üksik kõige jõukamate hulgast pääses Šveitsi.

Kui sõda jõudis Eestisse, otsustasime meie emaga sõita Venemaale. Vend ei tohtinud meiega koos lahkuda. Mehed pidid jääma Tallinna sakslaste eest kaitsma. Kui ma konservatooriumis teatasin, et kavatsen evakueeruda, sain saatekirja, milles oli öeldud, et meie ešeloni sihtjaam on Uljanovsk. Ema

teadis, et see on võrdlemisi suur linn Volga ääres ja et kindlasti on seal head tingimused.

Sõitsime välja 3.juulil 1941. Me olime mitu nädalat teel. Kui lõpuks jõudsimme Uljanovskisse, öeldi meile, et istuge vagunites oma kohtadel, me sõidame edasi. Nägime aknast õhtuse linna tulesid, aga rong ei peatunud, me aina sõitsime ja sõitsime. Samas rongis sõitis Anna Klas oma vanemate ja väikese Eriga.

Meid laaditi lõpuks ešelonist maha Tšeljabinski oblasti väikeses alevis Uvelkas. Jaamas seisid perroonil *babuška'd*, rätid peas, ja seletasid, et nemad teavad, et me oleme Eestist ja et nad on meile sauna kütnud. Mina polnud eluski saunas käinud ja küsisin, et kuidas see asi käib. Üks *babuška* lubas õpetada.

Mu energiline ema läks kohe haridusosakonda ja pakkus ennast keelte õpetajaks. Emale anti õpetaja koht Plastõ asulas. See asus mõnisada kilomeetrit Uvelkast ida pool. Me saime seal pliidiga toa. Siis näidati, kus on mets, ja öeldi, et need puud on kõik teie, tehke endale ise kütet. Ema leidis vanamehe, kes meid aitas.

Kui ema läks Plastõs poodi süüa ostma, vaadati teda kui hullu. Ema astus uksest sisse ja küsis suhkrut, võid ja leiba ja midagi võileiva katteks. Ta ci osanud arvata, et poes polnud midagi. Esimene talv oli toiduga väga raske. Kuid keegi meid ei solvanud, keegi ci ähvardanud.

Vend oli sel ajal ka juba teel Uuralite poole. Me olime igale poole, kust me olime läbi sõitnud, jätnud postkontoritesse teated, kus suunas meie ešelon liigub. Nii vend leidiski meid üles. Ka tema leidis tööd. Mc elasime koos, kuni ta mobiliseeriti. David oli rindel Velikije Luki linna all, kus ta sai raskesti haavata. Ta sattus Moskvasse Burdenko-nimelisse hospitali, kus talle tehti raske operatsioon. Kui ta hospitalist välja kirjutati, olevat arst soovitanud, et tal tuleb elada rahulikult, võtta lehma pidav naine ja juua palju sooja piima. Minu vend pole kunagi rahulikult elada osanud. Ta sõitis Tškalovi linna, kus oli sõjaväe lennukool. David lootis, et ta saab õppida lenduriks. See muidugi tervislikel põhjustel ei õnnestunud, aga ta töötas selle kooli juures.

Anna Klas elas minust ja emast 5 kilomeetrit eemal. Tema sai kutse Eesti kunstiansamblitesse, mis tegutsesid Jaroslavl linna. Kui Anna ära sõitis, palus ta mind hakata klaverisaatjaks oma isa juhitud laulukoori proovides. Õhtuti tuli pimedas üksi läbi metsa koju minna. Seal olid suured kulla- ja plaatinakaevandused ja liikus igasugust kummalist publikut. Aga mina ei kartnud. Siis sain teada, et Eestist evakueeritud noori kutsutakse Jegorjevski linna õppekombinaati mitmel alal ennast täiendama. Mina valisin erialaks toiduainetetööstuse. Mõtlesin, et sellel alal töötades on toit kindlustatud. Aga millegipärast meie kursus ei hakanud pihta. Teistel õppus käis, meid saadeti kord kartuleid võtma, kord pandi meid susse õmblema, kord aknaid pesema. Õppetööd ikka veel ei olnud. Kuna Jegorjevsk asus Moskva lähedal, hakkasime me käima seal teatrites ja kontsertidel. Saime Eesti esindusele eraldatud pääsmeid, sest suured ülemused, kes Moskvast elasid, polnud kultuuriprogrammist väga huvitatud. Vabadel õhtutel ma mängisin meie Jegorjevski ühiselamus klaverit ja kursandid tantsisid.

Ühel päeval sain ma valitsuse väljakutse Eesti esindusse ilmuda. Selgus, et vajati tõlk-sekretäri. Oskasin tolleks ajaks juba päris hästi vene keelt, eesti ja saksa keel olid ka selged. Mind määrati sekretäriks vene rahvusest väikest kasvu härra Kopõrkinile. Ta tuli, suur sigar suus, ja vaatas mind üle — hea küll, hakake pihta. Pidin käima hr. Kopõrkiniga igal pool, kus ta vajab tõlki. Tegelikult ta töötas Nõukogude Liidu naftatööstuse ministriumis, aga tema ülesandeks oli varustada Eesti asutusi Moskvast ja hiljem tervet Eestit

naftasaadustega. Kopõrkin kutsus mind oma koju külla. Tal oli noor venelannast naine ja daamil oli üksi kodus igav. Ma vahel käisin seal. Laud nende juures oli kaetud nii rikkalikult, nagu oleks kõige parem rahuaeg.

1944. aastal me kolisime üle Leningradi — Eestile lähemale. Kui Nõukogude armee jõudis Võrru, saadeti meid kohe sinna. Võrus ootasime, millal pääseb Tallinna. Me sõitsime Tallinna lahtise autoga, teeservas nägime laipu...

Teadsin, et minu onu, Eri vanaisa — meie ainus Eestisse jäänud sugulane — on hukkunud koonduslaagris. Mul ei olnud kusagile minna. Magasin Toompea lossis tugitoolides. Järgmisel päeval andis Kopõrkin mulle ülesande, et otsiksin korterit. Ema oli peale isa surma ostanud väikese maja Kivimäel. Läksin vaatama, et kas see on alles. Rongis kohtasin naist, kes hakkas mulle seletama, kui hirmus aeg siin olevat olnud, kuidas kõik üksteise peale kaebasid jne. Hiljem selgus, et see daam oli Felix Moori abikaasa. Tema tütar hakkas käima meil balletikoolis.

Kivimäel leidsin meie maja üles. Aga seal elasid inimesed, kes hakkasid kohe juute söimama, et nüüd nad jälle tulevad ja viskavad elanikud majast välja. Midagi nad püüdsid minu eest peita. Aga mina ei hoolinud kadunud varandusest. Tunnistan ausalt, et esialgu tundsin ennast Eestis ebakindlalt. Mind saatsid uurivad ja kahtlustavad pilgud. Tänaval vaadati mulle järele. Tagalas olles olin unistanud, et tahaksin Tallinnas kohvikusse minna. Kui läksin Feischneri kohvikusse, vaatas ettekandja mind pilguga, et kust sina küll oled välja roninud. Suur-Karja tänavas sisenegin apteeki. Leti taga oli sama proviisor, kes oli seal olnud enne sõda. Ta vahtis mind kohkunult, tal kukkus käest nõu, mida ta oli minu sisenedes hoidnud. Kõik see mõjus mulle rängalt. Sattusin sügavasse depressiooni. Ma ei tahtnud kedagi näha, kartsin inimesi, nende vaenulikkust. Olin mõnda aega isegi haiglas.

Kui paranesin, läksin elama oma kaastöötaja juurde. Kui ka ema ja vend Eestisse tagasi tulid, elasime me mõnda aega Poska tänavas. Siis leidis ema ajalehest kuulutuse, et keegi, kes elab Roosikrantsi tänavas, soovib oma korterit vahetada väikese maja vastu Nõmmel. Ema pakkus meie maja, kuhu mina ja ema mingil juhul enam asuda ei soovinud. Nii läkski. Me saime Roosikrantsi tänavas korteri, kus oli aastaid elanud Milvi Laidi lavapartner hr. Konstantin Savi. Selles korteris elan ma nüüd 1945. aastast saadik.

Töötasin Kopõrkini juures, seejärel sattusin tõlgiks ühe direktori juurde, kes oli rahvuselt tšehh. Mõne aja pärast toodi sinna firmasse tööle saksa vangid. Mind kutsuti välja ja öeldi, et teile võib see olla ebameeldiv, aga te peate hakkama tõlkima sakslasest töödejuhatajale. Sain tuttavaks saksa ohvitseriga, kes oli määratud töödejuhatajaks. Minu ees vabandati, et ta peab minu kõrval lauas istuma ja ma pean vajadusel talle kõike tõlkima.

Ma ei unusta kunagi meie esimest kohtumist. Niipea, kui see sakslane uksest sisse astus, me vaatasime üksteisele otsa ja ma tundsin, et me oleme just nagu sugulased. Midagi seletamatult tuttavlikku oli selles mehes esimesest pilgust. Ta oli intelligentne inimene, käitus nagu tõeline ohvitser. Palus, et tooksin talle venekeelseid raamatuid — ta tahtis vene keelt õppida.

Me saime hästi läbi, meie koostöö sobis. Mõne nädala pärast ta pöördus minu poole sõnadega, et ta vabandab minu ees kannatuste pärast, mida saksa rahvas on minu rahvale põhjustanud. Ta palus andestust...

Too sakslasest töödejuhataja sai hiljem õiguse vabalt linnas ringi liikuda. Muidugi pidid vangid igal õhtul ennast vangivalvuritele näitama. Alguses käis ohvitserist vangil õhtuti seersant järel ja viis ta laagri territooriumile, mis asus kusagil vist Maakri tänav lõpus. Mu sakslasest sõbral õnnestus siiski käia mul siin korteris külas. Hiljem selgus, et keegi oli läbi akna näinud Saksa ohvitseri

meie kodus. Minu vennale öeldi, et tema õde on hulluks läinud — ta suhtleb juudi rahva mõrtsukaga, ta tuleks selle eest Siberisse saata. Mind vallandati töölt. Aga ma ei heitunud sellest. Uurisin välja, et sakslased viidi üle tööle Sakala tänavasse, sinna hoonesse, kus praegu on Baskini teater. Läksin sinna ja nägin uuesti oma sõpra. Varsti õnnestus mul tolles samas pooleli olevas hoones tööd saada — seal oli kultuurikeskus, kus vajati klaverisaatjat. Jälle sain oma sõbraga kohtuda. Ta tegi mind tuttavaks oma kaasvangiga, kes oli enne sõda Saksamaal olnud balletitantsija. Varsti anti mulle tööd Balti Sõjalaevastiku ansambelis. Hakkasin mängima pljaskasid ja tšastuškaid. Laevastiku ansambelis tuli mul saata ka mõnd klassikalise balleti numbrit. Siis aga paigutati meremeeste ansambel Eestist Leetu.

Mina sain uue pakkumise. Minu korterisse sadas äkki sisse Anna Ekston ja kuulutas, et ta vajab kohe klaverisaatjat uude, alles loodavasse balletistuudiosse. Oli jaanuar 1946. Hakkasingi siis saatma "Estonia" teatri juures tegutseva stuudio balleti-tunde. Õhtuti mängisin väikeses raadio pillimeestest moodustatud orkestris vene laevastiku teatri etenduste saateks. Neid etendusi anti Eesti draamateatri ruumides. Käisin mängimas isegi tolle teatri külalisetendustel Kroonlinnas.

Sel ajal sõitsid Tallinnast ära saksa vangid, kes olid siin ehitustel töötanud. Minu sõber lahkus koos nendega. Ta käis minuga hüvasti jätmas. Ta oli teinud mulle abieluettepaneku. Mida ma võisin talle vastata? Palus mind ja meie lauluõpetajat, et me annaksime saksa vangidele enne nende lahkumist kontserdi. Me olime nõus tingimusel, et seda tehakse salaja. Tegimegi selle kontserdi ära, samas saalis, kus nüüd esineb Baskini trupp. Mu sõber istus esimeses reas sirge selja ja kurbade silmadega...

Ma ei ole oma sakslasest sõbraga hiljem kunagi kohtunud. Ta oli Jena lähedalt pärit. Neil oli seal mõis. Ta ema oli olnud silmaarst, isa vabrikant. Nad jäid Vene okupatsioonitsooni, sest ootasid koju oma venelaste kätte vangi langenud poega. Ma ei saanud Saksamaalt ühtegi kirja. Ta läks ja kadus. Mulle öeldi, et ta on mulle saatnud kirju, aga need ei jõudnud minuni.

Kui ma "Estonia" teatris saatsin proovide ajal balletiartiste, märkasin seal ühte kena meest, kes tihti peatus minu klaveri juures. Tänaval panin sageli tähele, et ta liikus just neil tänavatel, kust minu tee läbi läks. Anatoli Hanson oli ta nimi. Balletistuudio esimene lend lõpetas. Kursusel oli vähe poisse ja minu tulevane abikaasa — toosama tagasihoidlik austaja — kutsuti neidudele partneriks. Me saime rohkem tuttavaks. Ta oli alati lõbus, tegi nalja, oli abivalmis. Esimese lennu lõpetamise ajal tekkis tal aga romaan Ülle Ullaga ja nad abiellusid. See abielu kestis mõned aastad. Nad läksid lahku ja me hakkasime jälle suhtlema. Siis läks see meil väga kiiresti. Me hakkasime koos elama.

Me elasime 13 aastat vabaabielu. Kui suri minu ema, pidime korteri pärast abielu registreerima. Meile oleks muidu kedagi kaasüüriliseks pandud või oleks väiksemasse korterisse tõstetud. Kahjuks on mu abikaasa surnud.

Töötasin pidevalt algul balletistuudios ja seejärel balletikoolis. Töötan seal veel praegugi. Loodan vastu pidada kuni 2000. aasta kevadeni. Mina olen klaverisaatja olnud sadadele õpilastele — Tiiu Randviirule ja Helmi Puurile, Ülle Ullale ja Maire Loorentsile, Jüri Lassile ja Tiit Härmile. Kaie Kõrbile olen mänginud isegi balleti-õpilaste üleliidulisel konkursil. Vist peaaegu kõik meie balletikooli õpilased on minu mängu saatel õppinud. Meie kunagine õpilane Jermakov on nüüd Zürichi balleti esitantsija. Age Oks ja Toomas Edur tantsivad Londonis, kaks head poissi on Ameerikas, Norras on tore eesti poiss, kes nüüd ka ise lavastab, Belgias on kaks head poissi. Terves maailmas on meie õpilasi.

Nüüd olen ma meie suguvõsa vanim esindaja. Eri Klasil vist olen ma ainuke sugulane, kes veel elab Eestis. Eri vanaisa ja minu isa olid vennad. Eri on armas ja hea inimene. Me hoiame teineteist väga. Pärast minu abikaasa surma on Eri jäänud mulle kõige lähedasemaks inimeseks.

Käin iga päev tööle. Minu tund "Estonias" algab kell kolmveerand üheksa hommikul. Seal on meil kaheksa poissi, keda õpetab Juri Mihhejev. Nendega on mul kaks akadeemilist tundi. Siis on mul tunnid Toompeal meie harjutussaalides. On ajalooline tants, rahvatants, klassikaline tants jne. Peale selle on veel proovid.

Ütlen alati, et ma olen õnnelik inimene. Olen juba kõrges eas, aga saan veel töötada, tunnen armastust, mis mind ümbritseb. Ballett on raske töö, aga mulle meeldib see, meeldib olla vajalik.